

Halkevi Dergilerinde Haber ve Reklamlar: Taşan Dergisi Örneği

News and Advertisements in Halkevi Journals: The Case of Taşan Magazine

Nurettin Güz, Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-Posta: nurettin.guz@gmail.com

Behlül Burak Dumlu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

E-Posta:bbdumlu@gmail.com

Mert Güngör Tutak, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

E-Posta:mert.tutak@hbv.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

Halkevleri,
Merzifon,
Merzifon Halkevi,
Taşan Dergisi,
Yerel Habercilik.

Öz

Genç Cumhuriyetin kültür kurumlarından olan ve dönemin basın açığını kapatan Halkevleri, Türk Ocaklarının yerine kurulmuş ve açıldıkları ilk günden itibaren yerel basın mahiyetinde çalışmalarını sürdürmüştür. Amasya'nın ilçesi Merzifon'da Halkevi 22 Şubat 1935'te açılmış, onu takiben Halkevinin dergisi olan Taşan ise 1 Haziran 1936'da yayımlanmaya başlamıştır. Amasya'nın ve Merzifon'un 1930'lu yıllardaki sosyo-kültürel yapısını yansıtmalarının yanı sıra dergi, Amasya ve Merzifon'un tarihi ile ilgili de önemli bilgiler içermesi bakımından kayda değer bir süreli yayın olarak göze çarpmaktadır. Merzifon'daki halkevi ve halkodasının yöredeki faaliyetleri de sıklıkla sayfalarına yansıtan, iki yıl süren yayın hayatı boyunca, aralıksız bir şekilde 30 sayı olarak yayınlanan Merzifon Halkevi dergisi Taşan, yeni rejimin anlaşılması adına Cumhuriyetin geçtiği süreçler ve gelecek planlarının aktarmış ve Merzifon halkına da kültürel hizmet sağlamıştır.

Çalışmada, az sayıdaki ilçede yayınlanan Halkevleri Dergilerinden birisi olmasıyla önem arz eden Taşan Dergisi ve dergide yayınlanan haberler ve reklamlar incelenmektedir. Türk Ocaklarından Halkevlerine geçiş, genel olarak halkevleri dergileri ve Taşan, bu dergide yayınlanan haberler ve reklamlar içeriği hakkında bilgiler çalışmada yer almaktadır.

Keywords:

People's Houses,
Merzifon,
Merzifon Halkevi,
Merzifon Community
Center,
Taşan Magazine,
Owverflow Magazine,
Local Journalism.

Abstract

Halkevleri (People's Houses), one of the cultural institutions of the young republic and covering the press gap of the period; It was established in place of Türk Ocakları (the Turkish Quarries), and has been working as a local press since the day they were opened. Halkevleri (People's House) was opened on February 22, 1935 in Merzifon, the district of Amasya, and after that Taşan, the magazine of Halkevleri (People's House), started to be published on June 1, 1936. In addition to reflecting the socio-cultural structure of Amasya and Merzifon in the 1930s, the magazine stands out as a noteworthy periodical in that it contains important information about the history of Amasya and Merzifon. Taşan magazine frequently reflected the activities of the local community center and folklore in Merzifon on its pages, and it has been published continuously in 30 issues during the two-year period of publication. Merzifon Halkevi (People's House) magazine, Taşan, conveyed the processes and future plans of the Republic in order to understand the new regime and provided cultural services to the people of Merzifon.

In this study, Taşan Magazine, which is one of the Halkevleri Dergileri (People's Houses Magazines) published in a small number of districts, and the news and advertisements published in the magazine are examined. Information about the transition from Türk Ocakları (Turkish Quarries) to Halkevleri (People's Houses), public magazines in general and Taşan, news and advertisements published in this magazine are included in the study.

Araştırmacı Orcid ID

Geliş Tarihi

Kabul Tarihi

1: <https://orcid.org/0000-0002-2038-5652>, 2: <https://orcid.org/0000-0001-9760-1897>

3: <https://orcid.org/0000-0003-3897-8955>

: 28.10.2019

: 05.11.2019

Giriş

Cumhuriyetin ilanından sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası ile birlikte iki kez çok partili siyasi hayata geçiş süreci yaşanmış (Güz, 2008/b: Okyar, 1980) ve sonrasında Tek Partili Yönetime geçilmiştir. Yeni sistem sadece siyasal anlamda Meclisin muhalefetsiz bir yapıya geçmesini kapsamamış, devletin bütün kurumları tek parti ile bütünleştirilmiştir (Goloğlu, 1974: 189-191; Giritlioğlu, 1965: 113). Ayrıca vatandaşların parti program, görüş ve ilkeleri çerçevesinde yönlendirilmesi amacıyla partiye bağlı olmalarına rağmen partideki radikal kanada doğrudan bağlı olmayan kurumlar kapatılırken yerlerine yenileri kurulmuştur.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda vatandaşları yönlendirmek amacıyla oluşturulan kurumlar içerisinde adından en çok söz etilene Halkevleri olmuştur. Bu kurumlar ve bunlara bağlı olarak yayınlanan Halkevleri Dergileri kapatıldıkları 1951 yılına kadar merkezi bütçeden aldıkları kaynakla ülkenin hemen her yerleşim biriminde örgütlenmiş ve yayınlarıyla kuruluş amaçları çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Dergiler Halkevleri genel merkezinin koyduğu ilkeler ve partinin görüşleri doğrultusunda oluşturdukları içeriklerini hedef kitlelerine yöreye ilişkin haber verme işlevi de yürütmüşlerdir. Yerel basın çok güçlü olmadığı bu dönemde Halkevleri Dergileri öncelikle kendi çalışmaları olmak üzere yayınladıkları yerleşim birimindeki gelişmelere sayfalarında yer vermişlerdir.

Halkevleri farklı yerleşim birimlerinde örgütlenip çalışmalarını sürdürürken, ona bağlı Halkevleri Dergileri ağırlıklı olarak il merkezlerinde olmak kaydıyla bazı ilçe merkezlerinde de yayınlanmışlardır. İlçe merkezlerinde açılan Halkevlerinden birisini Merzifon Halkevi oluştururken, ilçe merkezinden yayınlanan dergilerden birisi de Merzifon Halkevinin çıkardığı *Taşan* olmuştur. 1936 yılında yayın hayatına başlayan *Taşan*, iki yıllık sürede 30 sayı yayınlanmıştır. Dergi yayımlandığı süre boyunca Merzifon'a ilişkin haberler vermiş, reklam yayınlamıştır.

Merzifon Halkevi ile ilgili en kapsamlı çalışma Yüksel (1996) tarafından yapılmıştır. Çalışmada *Taşan* ile ilgili bilgi de verilmektedir. Bu çalışmanın konusunu Amasya'nın ilçesi Merzifon'da Merzifon Halkevi tarafından yayınlanan *Taşan* Dergisi oluşturmaktadır. Yayınlanmış 30 sayısının tamamının elimizde bulunan *Taşan* ile ilgili ayrıntılı bilgi bu çalışmada verilmektedir. Ayrıca, Halkevleri Dergilerinde yer alan yerel haberciliğin bir örneği olarak *Taşan*'da yayınlanan haberler ve reklamlar bu çalışmada ele alınmaktadır. Halkevleri ve onun yayın organları dergilerin giderlerinin büyük bölümü genel merkez Ankara tarafından karşılanırken hemen her dergi belirli bedelle satılmakta, dergiler giderlerini karşılamak üzere ayrıca reklam yayınlamaktadır. *Taşan*, ilçelerde yayınlanmış, yerel haberleri yayınlayan ve reklamlara sayfalarında yer veren dergilere bir örnek teşkil etmesi açısından önemlidir.

Çalışmada önce Halkevleri, Merzifon Halkevi hakkında bilgi verildikten sonra *Taşan*'ın yayın politikası, içeriği ele alınacak, daha sonra yayınlanan haber ve reklamlar incelenecektir. Haber ve reklamlar incelenirken konularına göre değerlendirilecek, yerel habercilik yaklaşımına ilişkin tespitler yapılacaktır.

Halkevleri, Halkevleri Dergileri, Merzifon Halkevi

Halkevlerinin Kuruluşu

Halkevleri isminin parti adından esinlenerek mi, yoksa etimolojik olarak farklı anlamları (Toprak, 2013: 165-166, Ülken, 1969: 126) dikkate alınarak mı seçildiği çok açık değildir. Halkevleri Tek Parti Yönetiminin parti ideolojisini tabana yayma ve parti idealleri doğrultusunda bir kültür oluşturma amacıyla oluşturduğu kurumların başında gelmektedir. 1924 yılı sonbaharında kurulan ancak Takrir-i Sükun döneminde kapatılan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (Güz, 2008/b) ve Atatürk'ün isteği ile kontrollü kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (Tunçay, 1981: 245-283) Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yönetimde söz sahibi olan radikal kanat tarafından kapatılmıştır.

Serbest Cumhuriyet Fırkasının dört ayı bile bulmayan kısa tarihinden sonra sıra partiye bağlı olsun veya olmasın diğer kurumların kapatılarak doğrudan radikal kanada bağlı olarak yeni oluşumlara sıra gelmiştir. Bu çerçevede Ocak 1930'da Mason Derneği, Türk Muallimler Birliği, Gazeteciler Cemiyeti, İhtiyat Subaylar Derneği, Türk Kadınlar Birliği gibi (Üstel, 1997: 372; Toksoy, 2007: 25; Şimşek, 2005: 75) kurumlar kapatılmıştır. Kapatılan kurumlardan birisini de Türk Ocakları oluşturmuştur. Diğer kurumlara yapıldığı gibi Ocak Genel Başkanı Hamdullah Suphi, Çankaya Köşküne çağrılarak Ocakları kapatması söylenmiş (Baydar, 1970: 70) ve 267 şubesi ve 30 binden fazla üyesi olan (Zürcher, 2015:267) Ocaklar 10 Nisan 1931 tarihli toplantısında kendisini feshederek partiye katılmışlardır.

Türk Ocakları ve onun yayın organı *Türk Yurdu* Dergisi kendisini imparatorluktan Cumhuriyete taşıyan az sayıdaki kuruluşun birisi olmuştur. İmparatorluğun yıkılma sürecinde ve savaşlar döneminin başında 1911 yılında kurulan Ocaklar (Akçuraoğlu, 1928: 439), milliyetçi bir çizgi izlemiş, Milli Mücadele döneminde Anadolu hareketi ile birlikte yürümüştür. Yeni devletin kuruluş ve Cumhuriyetin ilanından sonra da yönetimle birlikte hareket etmiş, devletin dış politikasına göre görüşlerini revize ederek (Ölçekçi, 2013) iç ve dış politikada yönetime paralel bir çizgi izlemiştir. Atatürk yaptığı yurt gezilerinde gittiği yerlerde Ocakları ziyaret etmiş, gençlerle sohbetler yapmış ve Ocaklardan memnuniyetini açıklamıştır. 1927 yılında Ocak nizamnamesinde yapılan bir değişiklikle Ocaklar parti denetimi altına girmiş ve parti müfettişlerinin denetimine kendisini açarak (Goloğlu, 1974: 7) partiyle yaptığı birlikte yürüyüşü kayıt altına almıştır. Atatürk, *Hakimiyet-i Milliye*'ye yaptığı bir açıklamayla Ocaklarla partinin bütünleştiğini ifade etmiştir (Arıkan, 1999: 264).

Ocakların kapatılması ile ilgili olarak; misyonlarını tamamladıkları, (Karpat, 1963) Turancılık yaptıkları ve Rusya'nın bundan rahatsızlık duyduğu, (Berkes, 1997: 169; Arıkan, 1999: 265) uyguladıkları politikanın içeride sıkıntılar yarattıkları, (Şimşek, 2002: 29) vatandaşlar arasında dışlayıcı bir milliyetçilik yaptıkları (Çeçen, 1999: 96) gibi gerekçeler ileri sürülmesine rağmen yeni dönemde Ocakların yaşama şansı yoktur. Türk Ocakları ile Halkevlerinin teşkilat yapısı ve her şube için öngörülen birimler karşılaştırıldığında aslında birçok şeyin aynen alındığı dikkati çeker. Bu durum iki kurumun birbirinin devamı olarak nitelendirilmesine de sebep olmaktadır (Özdemir, Aktaş, 2011:236). Ancak parti içerisindeki radikal kanadın doğrudan kendilerine bağlı olmayan Türk Ocakları gibi bir

kültür kurumuna tahammülleri yoktur. Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'in 1951 yılından TBMM'nde yaptığı konuşmada (TBMM, 1951) kapatılma olayını sert biçimde eleştirmesi de bunu göstermektedir. Tanrıöver'in de açıkladığı gibi amaç, dönemin diğer totaliter rejimleri gibi bütün kuruluşların tek elde toplanması, (Ertunç, 2005: 284) partiye bağlı olsa bile radikal kanada bağlı olmayan kurum bırakılmamasıdır.

Ocakların kapatılmasından sonra bir süre hazırlıkların yapılması için beklenmiş, dönemin Rusya, Almanya ve İtalya gibi totaliter rejimle yönetilenler de dahil diğer ülkelerdeki uygulamalar incelenmiş ve nihayet 19 Şubat 1932'de Halkevleri açılmıştır. Halkevleri Genel Merkez Ankara ile birlikte Afyon, Aydın, Bolu Bursa, Çanakkale, İzmir, Konya, Samsun, Malatya, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir ve İstanbul'da olmak üzere 14 Halkevi açılmıştır. Daha sonraki yıllarda yeni açılan Halkevi ve Halkodaları ile birlikte sayı artmış, kapatıldığı yıl olan 1951'e kadar 478'i Halkevi, 4322'si Halkodası olmak üzere sayıları 4800'e (Karpat, 1970: 274; Karadağ, 1988: 60) çıkmıştır. Halkevleri doğrudan CHF (CHP) Genel Sekreterliğine bağlı olarak çalışmalarını sürdürmüştür.

Kuruluş aşaması başlamadan önce Halkevleri ve Halkodalarının nasıl açılacağı, çalışmalarını nasıl yürüteceği, hangi faaliyetleri yapabileceği bir talimatname (CHF, 1932) ile duyurulmuştur. Talimatnamede de belirtildiği üzere bu kurumlar parti ilkeleri doğrultusunda çalışacak, "milli seciyenin Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkarılmasını, güzel sanatların yükseltilmesini, milli kültürün ve ilmi hareket ve faaliyetlerin kuvvetlendirilmesine" çalışacaktır. Ayrıca, "Türklüğün kaybettiği uzun yıllar cesur, atılgan ve yorulmaz hamlelerle kazanacak nesiller yetiştirmesi, medeniyet sahasında Türk'ün tabii meziyet ve kabiliyetleriyle mütenasip şeref mevkiini tekrar alması" için çaba gösterecektir.

Halkevleri, bir kısmı Türk Ocaklarından alınan bina, araç ve gereçlerle (Ahmad, 2017: 80-81) açılırken teşkilatlanmasında da Türk Ocaklarını örnek almıştır. Halkevlerinin çalışma alanlarını gösteren ve dokuz bölüm olarak planlanan alanlar Türk Ocaklarının çalışma alanları ile örtüşmektedir. Bunlar; Dil Tarih Edebiyat Şubesi, Ar Şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kitapsaray ve Yayın Şubesi, Köycülük Şubesi ile Müze ve Sergi Şubesidir. Parti program ve görüşleri doğrultusunda vatandaşların yönlendirilebilmesi için sadece partili vatandaşlar değil Halkevleri herkese açılması (Kara, 2006: 22) planlanmıştır. Halkın eyleminin değil ideolojisinin değiştirilmesi, (Şimşek, 2002: 28-32; Koman, 1942: 42) "vatandaş müsterek düşünür, müsterek hareket ettiği bir kütle haline sokmak" (Okay, 2019: 58) amaçlanmış ancak bunda tam bir başarı gösterilememiştir.

Halkevleri ve onun yayın organlarının çalışma alanları içerisinde kültür önemli bir başlık olmuş, (Yavuz, 2019: 206, Akşin, 2018: 211) Halkevinin bulunduğu yöreye ait tarihi, arkeolojik ve kültürel değerlerin belirlenmesi ve kayıt altına alınmasına özen gösterilmiştir. 1931 yılı başından itibaren Tek Parti Yönetiminin hakim olduğu ve 1946'dan sonra Demokrat Parti siyasal sisteme katılmış ise de bu yönetimin 1950'ye kadar devam ettiği dikkate alındığında sadece tek parti üyesi insanların değil sonraki dönemlerde farklı partilerden siyasete girecek birçok ismin Halkevleri ve Halkevleri çatısı altında çalışmalarını sürdürdükleri (Güz, 2008/a) dikkati çeker. Halkevlerinin açık

olduğu 19 yıllık süre içerisinde genel bütçeden verilen büyük bir maddi desteğe karşılık çalışmalarının ne oranda başarılı olduğu tartışılrsa da bu kurumların dönemin şartları dikkate alındığında önemli bir boşluğu doldurduklarını belirtmek gerekir.

Halkevleri Dergileri

Halkevleri farklı çalışma alanları ile buldukları yerleşim birimlerinde vatandaşlara yönelik faaliyetlerini yürütmüş, açılan kurslar, düzenlenen organizasyonlarla kuruluş amaçlarına uygun olarak insanları eğitime, eğlendirme ve yönlendirmeye çalışmışlardır. Yapılan çalışmalarla ilgili bilgi ve haberi olanlar faaliyetlere katılanlar veya katılanlar görüşenler olmuştur. Bu kurumların yaptığı çalışma, araştırma ve organizasyonları daha uzak mesafelere taşıyan ve kalıcı kılanlar ise Halkevleri Dergileri olmuştur. Kapatıldıkları tarihe kadar il merkezleri başta olmak üzere farklı yerleşim birimlerinde çıkarılan dergiler yayımlandıkları dönemde çalışmaları başta genel merkez Ankara olmak üzere diğer ülkenin farklı yerlerine ulaştırmaya çalışmışlardır.

Halkevleri Dergileri yayımlandıkları yere ilişkin olarak öncelikle kültürel unsurlara yer vermişler, yörenin tarihi ve arkeolojik eserlerini sayfalarına taşımışlar, sağlık başta olmak üzere, hayvancılık ve ziraat konusunda yayınlar yapmışlardır. Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirler dışında yayınlananlar merkezin konumuna göre dergiye yazı yazabilecek kalemlere sayfalarını açmışlardır. Profesyonel bir kadro kurmayan dergilerde öğretmenler başta olmak üzere farklı mesleklerden insanlar araştırmaya dayalı makalelerle birlikte tarihe ve kültüre ilişkin yorumlarını yayınlamışlardır.

Halkevlerinin çalışmalarını sürdürdükleri, Halkevleri Dergilerinin yayımlandıkları dönem dikkate alındığında 1929 Dünya Ekonomik Krizinin etkilerinin Türkiye’de fazlaca kendisini hissettirdiği yılları içerisine aldığı görülür. Diğer taraftan 1939’da başlayan İkinci Dünya Savaşı, savaşa girmese de Türkiye’yi derinden etkilemiş, genç Cumhuriyetin iyi olmayan ekonomik konumunu daha da kötüleştirmiştir. Bu dönemde Tek Parti Yönetiminin olumsuz etkisiyle birlikte ulusal basın organları tiraj ve sayı olarak sınırlı kalıp kağıt başta olmak üzere birçok konuda sıkıntı çekerken (Başbakanlık, 1975: 28-29) yerel basın organları büyük il merkezleri dışında yok denecek kadar azdır. Halkevleri Dergileri yayımlandıkları dönem içerisinde bir yandan Halkevlerinin çalışmalarına sayfalarında yer verirken diğer taraftan yöreye ilişkin haberleri de okuyucularına ulaştırmışlardır. Bu yönüyle bakıldığında önemli bir boşluğu doldurdukları söylenebilir.

Halkevleri Dergileri içerisinde düzenli olarak yayınlanabilen, içerik olarak zengin ve kuşkusuz en etkilisi genel merkez Ankara tarafından çıkarılan *Ülkü* olmuştur. Şubat 1933’ten itibaren aylık olarak yayınlanan dergi Halkevlerinin genel ilkeleri çerçevesinde içeriğini oluşturmuş, ülke geneline yayınlarını ulaştırmış ve içerik ve yayın kalitesi olarak diğerlerinden daha farklı çıkmıştır. Derginin 30.000 tiraja ulaşması (Karpat, 1970: 274) dönemin ulusal basın organlarının tirajı dikkate alındığında *Ülkü*’nün ne oranda kabul gördüğünü göstermesi açısından önemlidir. *Ülkü*, yayınlarıyla diğerlerine örnek olarak kalmamış, yayınlanan diğer dergileri denetim görevini de üstlenmiştir. Kimi zaman dergilerin yayınlarını yazılarıyla teşvik ederken kimi zaman da yayın politikası dışına çıkanları uyarmış, gördüğü eksiklik ve yanlışları düzeltmelerini istemiştir. Bunlar arasında bu çalışmanın konusunu oluşturan *Taşan* da vardır.

Halkevlerinin kapanışına kadar olan sürede az sayıda ilçe merkezlerinde ama genellikle il merkezlerinde *Ülkü* hariç 70 Halkevi Dergisi yayınlanmıştır. Genel merkezin koyduğu ilkeler ve yaptığı denetlemelere rağmen Halkevleri Dergilerinin içerik ve şekli özellikleri gibi hususlarda bir homojenliğin olmadığı dikkati çeker. Ankara ve İstanbul'da yayınlananlar ülke geneline yönelik kültür ve edebiyat ağırlıklı bir yayın politikası izlerken diğerleri daha yöresel kalmışlardır. Isparta'da yayınlanan *Ün* gibi (172 sayı) uzun süreli ve çok sayıda çıkanların yanında *Urla* ve *Çoruh* gibi iki ve üç sayı yayınlananlar da vardır. Dergiler genellikle Halkevleri tarafından çıkarılırken, birkaç dergi Halkevleri kurulmadan önce yayın hayatına başlamış, daha sonra Halkevleri çatısı altına girerken Halkevleri Dergisi olmuştur. (Güz, 1995)

Dergilerin yazar kadroları veya dergilere yazısı yayınlanan isimlere bakıldığında bu yayın organlarının o dönem içerisinde nasıl bir boşluğu doldurduğu, kültürel olarak nasıl bir işlev gördüğü ortaya çıkmaktadır. Başbakan İsmet Paşa ve CHP Genel Sekreteri Recep Peker, bakanlar Şükrü Kaya ve Hasan Ali Yücel gibi isimler başta olmak üzere devlet yöneticileri ve siyasilerin yazıları dergilerde yayınlanmıştır. Bunlarla birlikte İstanbul'da yayınlanan *Halk Bilgisi Haberleri* ve *Yeni Türk*'te; Yavuz Abadan, H. Turhan Dağlıoğlu, Enver Ziya Karal, Tahsin Banguoğlu, H. Namık Orkun, A. Seheyl Ünver, Agah Sırrı Levend, Necmettin Sadak, Mithat Cemal, Vala Nurettin, Ahmet Caferoğlu, Abdülkadir İnan, Eflatun Cem (Güney), Pertev Naili Boratav, M. Şakir Ülkütaşır, Hikmet Turhan'ın imzaları yer alır. İzmir'de yayınlanan *Fikirler*'in de zengin bir yazar kadrosu vardır. Yazarlar arasında; Halil Dumanoglu, Vadide Baha Pars, İlhan İleri, Suat Taşer, Limasollu Naci, Fakir Baykurt, Necati Cumalı, Hikmet Dizdaroğlu, Orhan Hançerlioğlu, Cengiz İlhan'ın yazılarını görmek mümkündür.

Dergilerde yazar olarak imzası olanlar arasında; Arif Nihat Asya, Behçet Kemal Çağlar, Suut Kemal Yetkin, İsmail Habib Sevük, Taha Toros, Yunus Kazım Köni, Cenap Muhittin Kozanoğlu, Mübeccel Üçok, Abidin Dino, (*Görüşler*, Adana) İbrahim Hakkı Konyalı, Mehmet Önder, Naci Fikret Baştok, Mesut Koman, Cemal Oğuz, Abdülkadir Erdoğan (*Konya*, Konya) vardır. Yine, Behçet Kemal Çağlar, Falih Rıfkı Atay (*Taşpınar*, Afyon), Peyami Safa, Yunus Nadi, Selim Sırrı Tarcan, Abdülkadir Karahan (*19 Mayıs*, Samsun), Vehbi Cem Aşkun (*Taşan*, Merzifon), Nahit Menteşe (*Yeni Milas*, Milas), Cemal Gültekin, Kadircan Kafalı, Behram Lütfi (*4 Eylül*, Sivas), Necip Ali Küçükka (*İnanç*, Denizli), H. Ertem, Celal Bayar, İlhan Geçer (*Bozok*, Yozgat), Örgü Evren, Ali Galip, Orhan Birgit, E. Ekrem Talu, Celal Esad Arseven (*İçel*, Mersin), M. Fuat Köprülü, H. Veldet Velidedeoğlu, Zekeriya Sertel (*Çorumlu*, Çorum), Necip Fazıl Kısakürek, İsmail Hami Danişmend, Orhan Şaik Gökyay, A. Şükrü Esmer, Hüseyin Cahit Yalçın, Necmettin Sadak, Y. Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhun, Hakkı Süha Gezgin, Abidin Daver, Sadri Ertem, Behçet Necatigil, Gündüz Nadir (*Kara Elmas*, Zonguldak), N. Sabri Ülgener, Aşık Veysel Şatıroğlu, M. Sami Onat, Mehmet Dülger (*Küçük Menderes*, Tire), M. F. Kırzioğlu, General Pertev Demirkan (*Orta Yayla*, Sivas), Enver Behnan Şapolyo, Hulusi Köymen, İsmail Gerçeksöz (*Uludağ*, Bursa) bu isimlerdendir. (Güz, 1995; 2001)

Halkevleri Dergilerinde yazıları yayınlananlar 1946 ve sonrasındaki çok partili dönemde siyasete atılmış, dönemin iktidar partisi dahil farklı siyasi partilerde milletvekili ve bakan olarak görev yapmışlardır. Çok partili siyasi hayatla birlikte yine kurulan

partilerin tamamına yakını dönemin tek partisinden ayrılanlar tarafından kurulmuştur. Halkevleri ve Halkevleri Dergileri çatısı altında çalışmalar yürütenlerin, yazılarıyla dergilere destek verenlerin bu dönemde farklı mecralar olmaması sebebiyle zorunlu olarak mı bu görevleri yerine getirdikleri yoksa tek partinin ilke ve görüşlerini benimsedikleri halde sonradan mı kurulacak veya kurulan siyasi partilere katıldıkları belli değildir. Ancak özellikle Halkevleri Dergilerinin 1950'ye kadar olan sürede önemli bir boşluğu doldurarak yayınlandıkları yöreye ilişkin farklı konuları içeren bilgiler verirken halkın haber alma ihtiyacına cevap verdikleri unutulmamalıdır.

Merzifon Halkevi

Merzifon, İmparatorluk döneminde şehzadeler şehri olarak bilinen Amasya'ya bağlı, tarihi Roma ve Hititler öncesine dayanan, tarihi kayıtlarla önemi ortaya konan (Bayram, 2012: 23) ilçedir. Tarihten gelen önemi ve konumu, Çorum ile Amasya arasında yer alması sebebiyle Merzifon hemen her konuda bu ille yarış içerisinde olmuştur. Halkevlerinin kuruluş ve çalışmalarında da bu yarışın izlerini görmek mümkündür. (Yüksel, 1996: 170) Merzifon ile Amasya arasındaki rekabet Ankara Savaşı sonrasına kadar uzanmaktadır. Savaş sonrasında Amasya'ya çekilen Çelebi Mehmet'in eğitime aldığı süvarilerin iki gruba ayrılarak birisine Amasya'nın bamyasından etkilenecek Bamyacı, diğerine ise Merzifon'un lahanasından etkilenecek Lahanacı ismini vermiştir. Sonraki yıllarda Enderun'daki cirit oyunlarında ikiye ayrılan gruplar da bu şekilde isimlendirilmiştir. (Dingeç, 2011: 79-80) Halkevleri döneminde de her iki yerleşim merkezinin Bamyacı ve Lahanacı olarak anılmasının sebebi budur.

Merzifon, Amasya ve Çorum'un 1940 sayımına göre nüfuslarına bakıldığında şehir merkezi olarak 13.635, Merzifon'un 13.301, Çorum'un 22.776 olduğu dikkate alındığında (İstatistik, 1944) Merzifon'un diğer il merkezleriyle rekabetinin çok da abartılı olmadığı dikkati çekmektedir. Öte yandan ilçenin tarihi ve kültürel gelişimi diğer iki şehirle yarışmasında etkili olmuştur. 1865 yılında kurulan (ve 1938'de kapanan) Amerikan Koleji, 1900 yılında kurulan Fransız Mektebi, İttihat ve Terakki kulübünün yaptırdığı Büyük Mektep (İstiklal İdari Mektebi), Numune Rüştüyesi, Ermeni İdadisi, Türk Ocağı ve üç kütüphanesiyle (Yüksel, 1996: 169) Merzifon eğitim ve kültür olarak zengin bir ilçedir.

Merzifon Halkevi, rekabet halinde olduğu ve 22 Şubat 1933'te açılan Çorum Halkevinden iki, 22 Şubat 1934'te açılan Amasya Halkevinden bir yıl sonra 22 Şubat 1935'ta açılmıştır (Çeçen, 1990). Merzifon'da Halkevi açılmasının diğer iki ilde açılmış olmasının etkisi olup olmadığı açık değildir. Herhangi bir yerleşim biriminde Halkevi açılabilmesi için dokuz şube veya komiteden en az üçünün bulunması gerekmektedir. Merzifon Halkevi de; Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi, Spor Şubesi, Ar (Güzel Sanatlar) Şubesi ve Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi olmak üzere dört şube ile açılmıştır.

Halkevinin ilk başkanı Dr. İ. Hakkı Kentel (sonra Şarman) (1935-1937) olmuş, sonra öğretmen İskender Haki Engin (1937-1938) başkanlığı yürütmüştür. Daha sonra sırasıyla; Belediye Başkanı Hamdi Acar (1938-1942), Türk Hava Kurumu muhasibi Kemal Yıldız (1942- ?) Merzifon Halkevi Başkanı olmuşlardır. Halkevlerinin çalışmaları ve idaresine ilk dönemde öğretmenler Vehbi Cem Aşkun, Vedat Sümer, Enver Gürel ile vakıflar eski

memuru İ. Halil Acar vardır. Sonraki dönemlerde ise çoğu öğretmen olan Kadri Özyalçın, Sabri Engin, Hilmi Onar, Ferit Can, Ahmet Yılmaz, Cenap Muhittin Kozanoğlu, Ebet Mahir Yalnız, Eflatun Cem Güney, Haşim Nezihi Okuy, Selahattin Tansel, Rıza Öztükel, Rıza Polat Akkoyunlu, Fikri Gazneli, Behire Aşkun, Kadircan Kafalı büyük emek vermişlerdir. Bazıları çalışmalar sebebiyle de CHP Genel Sekreterliğinden yüksek takdir almışlardır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yüksel, 1996: 170-175) Merzifonlu olmamalarına rağmen Merzifon Halkevine büyük destek veren öğrenmenler ayrıca kitaplar yazmışlar, bu kitaplar Halkevi tarafından yayınlanmıştır. Her Halkevi yaptığı çalışmaların bir istatistiğini tutmuş, yıllık çalışmalarına ait raporları genel merkez Ankara'ya göndermişlerdir. İlçe merkezi olmasına rağmen kültürel, tarihi ve coğrafik konumunun da etkisiyle başarılı çalışmalar yapmıştır.

Taşan Dergisi, Yerel Haber ve Reklamlar

Taşan Dergisi

Merzifon'da ilk gazete 22 Kasım 1910'da Hüseyin Rıfat tarafından çıkarılan ve 10 paraya satılan *Merzifon* olmuştur. Aynı dönemde *Nur-ı Ayn* adlı bir gazetenin çıkarıldığı bilinmektedir. Menç, *Nur-ı Ayn*'in haftalık Ermenice bir dergi olduğunu belirtirken Yüksel, ilçede çıkarılan İttihat ve Terakki yanlısı *Merzifon*'un 25 Mart 1327 tarihli bir haberine dayanarak gazetenin padişah yanlısı olduğunun açıklandığını belirtmektedir (Menç, 1995: 31; Yüksel, 1996: 177)

Yine, 26 Şubat 1920'de Osmanzade Ahmet Hamdi tarafından 15 günlük olarak bir yıl yayınlanabilen *Tecelli* çıkarılmıştır. *Taşan*, ilk olarak 1930-1931 yıllarında 15 günlük olarak yayınlanmaya başlamış ve 24 sayı çıkarıldıktan sonra ekonomik sebeplerle kapanmıştır. Bu dönemdeki yazarları arasında; Behçet Kemal Çağlar, Ebet Mahir Yalnız, Cenap Muhittin Kozanoğlu, Vehbi Cem Aşkun, Rıza Polat Akkoyunlu, Hüseyin Namık Orkun, Haşim Nezihi Okay, İskender Haki Engin vardır. Yayınlandığı tarih Harf İnkılabının sonrasına rastlaması sebebiyle yeni yazının yaygınlaşması ve öğretilmesi amaçlanmıştır. (Engin, 1936: 1-2; Yüksel, 1996: 177)

Taşan'ın yayınlandığı tarihi kadar olan dönemde Merzifon'da özellikle Amerikan Koleji destekli Ermenice ve Rumca yayınlar da vardır. Merzifon'un Ermeni nüfusunun yoğun olduğu bir yerleşim birimidir. İlk misyonerlik faaliyetlerinin başladığı 1851'deki nüfusunun yarısı Ermenilerden oluşması, 1866'den 1921'e kadar eğitimini sürdüren (1938'de tamamen kapanmıştır) Merzifon Anadolu Koleji ile birlikte eğitilmiş Ermeni nüfusunun olması (Maksudyan, 2013; 2008) sebebiyle Ermenice yayınlar da yoğundur. Ermenice çıkan haftalık liberal gençlik dergisi *Nor Ayk* (Yeni Tan Kızıllığı ya da Yeni Şafak) ile 15 günlük olarak yayınlanan edebî gençlik dergisi *Ayguni* (Ermenistan'ın diğer adı) ve iki haftada bir yayınlanan edebiyat dergisi *Pogpoç/Poğpoç* (Tomurcuk) bunlardandır. Yine Merzifon'da Ermenice yayınlanan 15 günlük edebiyat ve eğitim dergisi *Hayguni* vardır. Taşnaklara ait *Abraj* (Kaya) bir yayın organının (Yust'a göre 1910-1914 döneminde haftalık ve Amasya, Mildanoğlu'na göre aylık ve 7 sayı Merzifonda) çıkarıldığı bilinmektedir. (Yust, 1995: 31-32; Mildanoğlu, 2014: 109) Veriler, *Taşan*'ın

ikinci yayın dönemine kadar Merzifon'da dördü Türkçe, altısı Ermenice olmak üzere on yayın organının çıkarıldığını göstermektedir.

Taşan Dergisi'nin Halkevleri çatısı altında yeniden yayınlanmaya başlaması ile birlikte ülke genelinde ilçelerde yayınlanan az sayıdaki dergilerden birisi olmuştur (Güz, 1995: 86). Halkevlerinin kapanış tarihine kadar *Ülkü* hariç toplam 70 derginin çıkarıldığı ve 1930'lu yılların basın açısından zor şartları dikkate alındığında derginin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar.

Taşan, Halkevleri Dergisi olarak 01 Haziran 1936 Pazartesi gününden itibaren yayınlanmaya başlamıştır. *Taşan*, ilk sayıda belirtildiğine göre Ali Sargın'ın sahibi olduğu ve 15 yıldır ilçede çalışan, Sebat Matbaası olan ismini Utku Basımevi olarak değiştiren basımevinde basılmıştır. Derginin fiyatı olarak ön kapağında (daha sonra arka kapağında sonra tekrar ön kapağında) ilk iki sayı 5 kuruş sonraki sayılara ise 10 kuruş olarak belirtilmiştir. Boyutları 19,5 x 28,5 cm olan derginin ilk iki sayısı sekizer sayfa, daha sonraki sayıları 12 sayfa olarak yayınlanmıştır. Derginin ön ve arka kapak dış ve içi hariç olmak üzere numaralandırmıştır. Ön kapak dışında çizim olarak derginin ismini aldığı kimi kaynaklara göre "Taşan Dağı", kimi kaynaklara göre "Tavşan Dağı" ile birlikte o sayıya özel önemli kişilerin fotoğrafları ve onun üzerinde *Taşan* ismi, alt kısımda ise ilçenin adı, tarih, fiyatı ve sayısı yer almıştır. Derginin kapak kısımları için belirli bir renk ve tasarım düzeninden söz etmek mümkün değildir. Kapak rengi olarak turuncu, mor, açık mavi ve açık kahverengi (saman kağıdına benzer) dört renk göze çarpmaktadır.

Derginin kapaktan sonraki birinci sayfasında *Taşan* logosunun solunda ilk iki sayısında yıllık abone bedelinin 60 kuruş, (üçüncü sayıda 190 kuruş olarak belirtilmesi bir yanlışlıktan mı yoksa fiyat olarak bu rakam belirlenip sonra yüksek olduğu için mi indirilmiştir belli değildir) sonraki sayılarında 100 kuruş olduğunu belirtmektedir. Dergi, ilk dönemdeki yayınının devamı, ancak Halkevi Dergisi olduğunu da belirtmek için sayısını 1-25 olarak yazmıştır. İsmi altında sayı ve tarih verildikten sonra "Merzifon Halkevinin Aylık Kültür Dergisidir" ibaresi yer almaktadır. "İyesi ve yayın direktörü" (sahibi ve yayın müdürü) olarak Zeki Tarhan, "yazı işlerine bakan" olarak Vehbi Cem Aşkun isimlerine yer verilmektedir. *Taşan* adı, ilk dört sayıda birbirini tamamlayan noktaların olduğu bir tasarımla verilmiş, beşinci sayıdan itibaren ise düz bir yazıyla sunulması tercih edilmiştir.

Dönemin birçok dergisinde olduğu gibi *Taşan*'da tefrika geleneği devam etmiş ve en uzun Vehbi Cem Aşkun'un "Merzifon Şairleri" olmak üzere 11 tefrika yayınlanmıştır. Sayfa planlaması kendine has olmamakla birlikte karmaşıktır. Çağdaş dergilerde de görülen "devamı üçüncü sayfada", "önü ilk sayfada" gibi yönlendirmelerle desteklenen iç tasarıma sahiptir. İçindekiler kısmı dokuzuncu sayıya kadar arka iç kapakta yer almış, dokuzuncu sayıyla birlikte arka kapağa taşınmıştır. Daha sonra, ilk kez on dokuzuncu sayıda ön kapağa taşınmış ve yirmi dört ve yirmi dokuzuncu sayılar hariç son sayıya kadar ön kapakta yer almıştır. Dördüncü sayıda ise herhangi bir sütunda içindekiler kısmına yer verilmemiştir. Dördüncü sayıda ise içindekiler kısmına yer verilmemiştir.

Dergide edebi ürün sayısı bakımından en kısır olan sayılar sırasıyla dördüncü, birinci ve otuzuncu sayılardır. Dördüncü sayı, Tefik Fikret'e adanmış, anma niteliğindeki özel

bir sayıdır. Sayıda dört adet şiire yer verilmesine karşın ‘F.U.’ mahlasıyla ön sayfada bir yarısı ve arka iç kapakta da diğer yarısı yer almak kaydıyla uzunca, Tevfik Fikret’i anlatan bir düz yazı yayımlanmıştır. Birinci ve otuzuncu sayılarda ise üçer nazım ve dörder nesir türünde eser verilmiştir. Eser sayısı bakımından kısır olsa da sayfa sayısı bakımından en yoğun sayı, “Fevkalade Nüsha” olarak yayımlanan otuzuncu sayıdır. Dokuzuncu sayı ise sekizi nazım ve on ikisi nesir olmak üzere toplamda yirmi eserin verildiği, en fazla eser sayısına ulaşılan sayıdır. Toplamda ise düz yazı ve piyes türünde 224 eser, şiir türünde ise 177 eser verilmiştir.

Taşan, bütün sayılarında edebiyata ve özellikle şiire yer vermekte, her sayısında bir konu ya da kişiye önem atfetmektedir. Örneğin, dördüncü ve on altıncı sayıda Tevfik Fikret’e, beşinci ve on dördüncü sayıda Mustafa Kemal Atatürk’e, dokuzuncu sayıda Mehmet Akif’e, on birinci sayıda İsmet İnönü’ye, on ikinci sayıda Mimar Sinan’a, on üçüncü ve yirmi dördüncü sayıda Abdülhak Hamit’e ağırlık verilmiştir. Bu bakımdan otuzuncu sayı fevkalade nüsha olması maksadıyla diğer sayılardan daha yoğun içeriğe sahiptir. Cumhuriyet değerlerine ve Atatürk’e ayrı bir önem atfetmekle beraber, dönemin Başbakanı Celal Bayar, CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya ve Amasya Valisi Talat Öncel’in fotoğrafları da yer almaktadır.

Taşan’ın yazar kadrosu, “Dergimizin daimi yazıcıları alfabe sırasıyla” başlığıyla ilk sayının arka kapağında verilmiştir. Agâh Sırrı Levent, Ahmet Karaca, Aziz Taşan, Behire Aşkun, Cenap Muhittin Kozanoğlu, Cevdet Demiray, Eflâtun Cem, Ebet Mahir Yalınzoğlu, Feyzi Kentel, Ferit Ragıp, Fikri Gazneli, Fuat Edip, Galip Naşit Arı, Haşim Nezih, Hakkı Kentel, İbrahim Altıok, İskender Hakkı Engin, Kadri Üçok, Namık Necip, Nihat Sami, Nigar Erkan, Rıza Pulat, Rıza Öztükel, Rıza Erkan, Talât Nuri, Vasfi Çobanoğlu, Vehbi Cem Aşkun bunlar arasındadır. Her sayının ön kapak içerisinde bazen “Döl Çobanı” mahlasıyla/takma ismiyle İskender Haki Engin şiir ve yazılar yazmıştır.

Engin’in şiirleri ve nesirleri on sekizinci sayıya kadar aralıksız olarak kimi zaman gerçek adıyla kimi zaman ise Döl Çobanı mahlasıyla yayımlanmış fakat on sekizinci sayıda ön iç kapak boş bırakılmıştır. Buna istinaden on dokuzuncu sayının ön iç kapağında, Taşan Dikeni imzalı, “Kaybolan Çoban İçin” başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Bu yazı, hem okuyuculara Döl Çoban’ının durumu ile ilgili bilgi vermek hem de Döl Çobanı’na yazılan açık bir mektup niteliğindedir. Yazıda çobanın akıbeti ile ilgili okuyuculara, “Ben sık sık çobanla görüşen bir davar sahibi olduğum için bu gaybubete razı olamıyorum... Hem bizim sürüyü hem de onun sıhhatini düşünmek mecburiyeti vardır...” denmektedir. Devamla, “Ben hangi meçhul iklimlerde Veyselkarani okumaya gittiğini bilmediğim için kendisine “Badi sebâ” ile şöyle bir mektup gönderiyorum: Eğer bir cevap gelirse onu da aynen buraya yazacağım. Müsterih olunuz...” sözleri aktarılmıştır. Yazının devamında, “Refiki kadimimiz döl çobanına arizai hulûskâranemdir” başlığıyla Döl Çoban’ına kısa fakat serzeniş yüklü bir açık mektup yer almaktadır.

Halkevleri Dergilerinin büyük bölümü parti ideolojisi ve Halkevlerinin çalışma alanları çerçevesinde yayın politikası izlerken bazıları bunun dışına çıkmışlardır. *Taşan* da ilk grup içerisinde yer almış ve çıkış yazısında bunu açıkça belirtmiştir. İskender Haki Engin imzasıyla yayımlanan yazıda, derginin “halk partimizin amaçları çerçevesinde

çalışmak dileğini kendisine onurlu ödev bildiği” belirtilerek “devrimlerin, dönemelerin kökleşmesine, yerleşmesine çalışacağı” ifade edilmektedir. “Halk eğitiminin... İlerleme ve kalkınma devrimlerinin olgunlaşmasına, gelişmesine sonsuz bir özveri ile çalışmaktan geri durmayacağı” açıklanmaktadır. “Daha açık bir dil ile söyleyelim ki; (Taşan): Genç Türk Cumhuriyeti ülkülerinin ölmezliğini korumayı, tanrısal bir sava bilecek” denerek (Engin, 1936: 1-2) nasıl bir yayın politikası izleyeceğini açıklamaktadır.

Dergide tamamı İskender Haki Engin tarafından kaleme alınan ‘Tarihsel Konuşular’ başlığı altında yedi yazı bulunmakta ve bu yazılarda Amasya Tarihi ve tarihten gelen kültürel yapıyı ele alınmaktadır. Yine nesir türünde; dördü Talat Öner’e, ikisi A. Turan Karaca’ya ve biri Nuri Elkoldaş’a ait yedi yazı, edebi tenkit türünde ve üçü Vehbi Cem Aşkun, ikisi Ferit Rağıp’a ait olan beş yazı bulunmaktadır.

Ayrıca, “Kadın Hastalıkları” başlıklı ve öznesi çoğunlukla kadınlar (bu yazılar nüfus durumu göz önüne alındığı için eş durumundan erkekleri de kapsayıcı) ve hasta kelimesinin karşılığı doğuramama olan beş yazı 20. Sayıdan itibaren (24. Sayı hariç) yayınlanmıştır. Behire Aşkun’un kaleme aldığı yazılarda, doğuramama durumuna karşı en ciddi sorunlar bel soğukluğu ve rahim iltihabı olarak görülmüş ve bir dizi önlemler okuyucuyla paylaşılmıştır. Aşkun’un, bu yazı dizisi başka sekizinci sayıda, “Çocuk Düşürme ve Bunlardan Mütevellit Rahim Hastalıkları” gibi yazıları yanında “Gurupta” başlığıyla ikinci sayıda olduğu gibi şiirleri de sayfalarda yer almıştır. Yazıları önce sadece isimle, sonra isminin yanını 9 ve 22. Sayıda Uray Ebesi, 14. Sayıda ise Belediye Ebesi ifadesi eklenerek yayınlanmıştır.

Vehbi Cem Aşkun’un 15. sayıdan itibaren (20-23 hariç) 29. sayıya kadar 11 sayı yayınlanan “Merzifon Şairleri” adlı tefrikası derginin de basıldığı Utku Basımevi tarafından 96 sayfalık bir kitap olarak yayınlanmıştır. Aşkun’un *Taşan*’ın 21. Sayısındaki “Ülkücü Halkevleri” adlı şiirine *Altın Yaprak*’ta Şubat 1937 tarihli ve 4 Eylül Dergisinin Şubat 1942 tarihli 50. Sayısında (Okay, 2014: 100) yer verilmiştir.

Taşan, 01 İkinci Teşrin 1938 (01.11.1928) tarihinde “Fevkalade Nüsha” olarak yayınlanın 30-54. sayısı ile sayısını noktalamıştır. Bu özel sayı Cumhuriyetin 15. yılına ayrılmıştır. Son sayıda kapaktan sonra dönemin devlet büyüklerinin resminin yayınlandığı ve altlarında; “Onbeş Yıllık Cumhuriyetimizin Kurucusu ve Baş koruyucusu Ulu Şefimiz Atatürk”, “Çok Muhterem Başvekilimiz Bay Celal Bayar”, “Muhterem İç Bakanımız C.H.P. Genel Sekreteri Bay Şükrü Kaya” ifadeleri yer almıştır. Son sayıda “İyesi ve yayın direktörü” olarak Zeki Tarhan ismi yer alırken, “Yazı işlerine bakan” olarak da bir ara Vehbi Cem Aşkun üstlense de ilk sayılarda olduğu gibi İskender Haki Engin yer almıştır. Dergide 30 sayılık yayın hayatı boyunca piyesler de dahil olmak üzere 224 düz yazı ve 177 şiir yayınlanmıştır.

Genel merkez Ankara tarafından yayınlanan *Ülkü* dergisi yazılarıyla diğer dergileri teşvik ettiği gibi eleştirileriyle onları da Halkevleri amaçları doğrultusunda yayın yapmaya zorlamıştır. Bu çerçevede *Taşan*, *Ülkü*’den eleştiri de almıştır. *Ülkü*’nün Ocak 1937 tarihli sayısındaki eleştirisine *Taşan*, 1 Şubat 1937 tarihli 9. sayısında Ahmet Yılmaz imzalı yazıyla cevap vermiştir. Cevap yazısında, *Taşan*’ın yayınları savunulurken, “Acaba bu da bir çok Halkevleri gibi mahdut imzalar mı taşınmalıydı? Ve boş satırlar mı karalansaydı?

Sizden başka (*Taşan*)ı beğenmeyen yok.” denerek adeta *Ülkü*'ye meydan okumaktadır. Kendilerinin çok çalıştıklarını belirterek, *Ülkü*'den tarafsız ve duygusal olmayan eleştireler beklediklerini ve görevlerini yerine getirdiklerini belirtmekte, “Seğirden atın başına vurulmaz” sözü hatırlatılarak çalışmalarının engellenmemesi istenmektedir. Yine 01 Eylül 1938 tarihli 28. sayısında *Ülkü*'de yer alan Vehbi Cem Aşkun'un çalışmalarını öven bir yazının başlığının olmamasını eleştirmektedir.

***Taşan*'da Yayınlanan Haberler**

Halkevlerine genel olarak bakıldığında yayınlanan 70 Halkevi Dergisinin tamamının yerel, bölgesel veya ulusal boyutlu olarak habercilik yaptığı ya da haber yayınladığını söylemek mümkün değildir. Dönemin şartları dikkate alındığında yerel basın organları az veya yetersizdir. Halbuki yerel basın organları mahallin haber, bilgi ve sorunlarını dile getirirken, (Ünal, 1996: 1068) bölgenin gelişimine katkıda bulunmakta ve bireylerin yöresel sorunlara duyarlılığını artırmada önemli bir araç (Gezgin, 2007: 178) olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel kamuoyunun oluşturulmasında etkili olan bu kurumlar (Vural, 1997: 57) toplumsal gelişmeye katkı sağlarlar. İl ve ilçelerde yayınlanan dergilerin önemli bir bölümü sayfalarında haberlere de yer vererek bu fonksiyonları da yerine getirmişlerdir. Bunlar arasında bu çalışmanın konusunu oluşturan *Taşan* da vardır.

Taşan'ın habercilik politikasına bakıldığında Halkevi yöneticilerinin yakınları ile ilgili az sayıda hastalık ve ölüm haberi verilirken polis ve adliye haberlerine hiç yer verilmediği görülür. Halkevleri ve derginin misyonuna uygun olarak daha çok öğretmen atamaları, okulların açılma ve kapanması gibi ilçenin eğitim ve kültürü ile ilgili ve Halkevleri çalışmaları, çalışanları ile ilgili gelişme ve değişmelere ait haberlerin dergide yayımlandığı dikkati çekmektedir. Haberlerin yayımlandığı yer ise genellikle arka kapak içi veya son sayfa olmaktadır. Halkevi çalışmaları ile ilgili haberlere yer verilmesinin sebebi Merzifon Halkevi faaliyetleri ile ilgili genel merkez Ankara'ya bilgi verilmesinin amaçlanmasıdır.

Taşan iki yıllık süre içerisinde toplam 30 sayı süren yayın hayatı boyunca dört sayı (4, 16, 27, 30. sayılar) hariç düzenli olarak haber yayınlamıştır. Derginin 01 Eylül 1936'da yayınlanan 4. sayısı “Büyük Şair ve Mütefekkirimiz Tefik Sayısı”, 01 Eylül 1937'de yayınlanan 16 sayılı ise “Büyük Şair Tefik Fikret” yazısı ile ölüm yıl dönümü olduğu için Tefik Fikret'e ayrılmış ve özel sayı olduğu için haber yayınlanmamıştır. Son sayı olan 30. sayı ise Cumhuriyetin 15. yılı dolayısıyla yine özel sayı olarak yayımlandığı için haberlere yer verilmemiştir. 27. sayıda neden haberlere yer verilmediği belli değildir.

Haberlerin yayımlandığı toplam 26 sayıda “Şehrimizden Ait Haberler” veya “Haberler - Hareketler” gibi başlıklarla toplam 104 haber yayınlanmıştır. Bu haberleri 84'ü farklı konulardaki gelişme ve değişme ile ilgili olurken 8'i yeni çıkan edebi yayınların tanıtımı ile ilgili, 5'i okurlardan gelen taleplerle ilgili, 3'ü düzeltmelere ait, 1'i ise edebi eleştiriye ait haberlerden oluşmaktadır.

Genel haberlere bakıldığında ilçedeki yapılan 19 Mayıs, 30 Ağustos ve 29 Ekim başta olmak üzere özel günlere ilişkin etkinlikler başı çekmektedir. Bayramlar, törenler, konferanslar derginin ağırlıklı haber konularındandır. Yine ulusal boyutta tarihi

şahsiyetler ve kültürel kutlama günleri bunlar arasındadır. Örneğin, Halkevinde verilen çok sayıdaki konferans, CHP Genel Sekreterliği'nin Merzifon Halkevini takdir etmesi, Samsun Milletvekilinin çocuklara giyim yardımını bu haberlerdendir. Yine, Merzifon ile Turhal maçı ile Çorumlu sporcularla yapılan karşılaşma gibi maçlar (Yüksel (1996: 177), maçlarda Merzifon yenildiği zaman haber olarak verilmediğini belirtmektedir), Tevfik Fikret özel gününe ilişkin duyuru, Vehbi Cem Aşkun'un basılan kitabı "Haberler" başlığı ile ilk üç sayının haberlerini oluşturmuştur.

Diğer sayılara bakıldığında halkevinde yapılan Cumhuriyet ve dil bayramı kutlamaları, okulların açılması, okullardaki yönetici ve öğretmen atamaları, bu çerçevede öğretmenlerin aldığı zamlar, yayınladıkları kitaplar haber olarak yer almıştır. Ayrıca partinin Merzifon ilçe başkanlığı kongresi, "Altın Yaprak"ın (Merzifon) ve *Sivas Postası*'nın (Sivas) yayınlanması, *Orta Yayla*'nın (Sivas Halkevi Dergisi) yayınlanması, Kubilay günü, *Tan*, *Son Posta* ve *Açık Söz*'e teşekkür, Mehmet Akif Ersoy, Süleyman Nazif, Abdülhak Hamit için düzenlenen geceler haber olarak vardır. Yine, Halkevinin yıldönümü törenleri, komite seçimleri, açılan kurslar, yeni yayınlanan kitaplar, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun çalışmalarına ilişkin haberlerin dergide yayımlandığı görülür.

Taşan'ın haberleri içerisinde hemen her sayıda Halkevi'nin seçimler konserler dahil çalışmaları ağırlıklı yer alırken parti ve ilçe ve il yöneticileri ile ilgili gelişmeler de önemli yer tutmaktadır. Örneğin 1 Nisan 1937'de yayınlanan 11. sayıda Halkevlerinin bağlı olduğu CHP Genel Sekreterliğinin çıkardığı bir broşürde Merzifon Halkevi çalışmaları ve *Taşan*'a yer verilmemesinin üzüntüyle karşılandığı bildirilirken, valinin ilçeye yaptığı ziyaret, başka bir sayıda Çocuk Esirgeme Kurumu'na teşekkürü haber olarak yer almıştır. Haberler sayfasında abone ücretlerinin gönderilmesi ile ilgili yapılan duyurular gibi dergi çalışmalarına katılacakların engellenmesinin eleştirel bir dille ele alındığı, "Bu işler yurt işidir. Bu yuvalarda Kemalizmin yarattığı ülkücü gençlik her türlü histen ve maddi menfaatlerden uzak bir aşkla çalışmalıdır." İfadesinin yer aldığı yazılara da rastlanmaktadır.

Dergide ilçenin ekonomisine yönelik "yerli dokumaları" konusundaki gelişmeler, ilçenin içme suyu için ayrılan bütçe, uçak hangarı ihalesi, ilçenin ihtiyaçlarına ilişkin bakanlıkların yaptığı ihtiyaç tespitleri, "Ulusal Ekonomi" ve "Artırma" haftaları gibi etkinliklere, Amerikan Kız Koleji'nin kapanmasına ilişkin haberlere yer verilmiştir. *Taşan*'ın yayımlandığı dönemde amaçlarına uygun olarak bir habercilik yaptığı, aylık olmasına rağmen güncelliğini kaybetmeyeceğini düşündüğü haberlere sayfalarında yer verdiği ve önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir.

Taşan'da Yayınlanan Reklamlar

Genel olarak Halkevleri ve Halkevleri Dergileri bağlı oldukları CHP Genel Sekreterliği tarafından genel bütçeden ayrılan, il ve ilçelerin konumu ve çalışmalarına göre tutarı belirlenen ödeneklerle varlıklarını sürdürmüşlerdir. Türk Ocaklarından alınan yer, araç ve gereçler ihtiyaçların önemli bir bölümünü karşılarken 19 yıllık süre içerisinde Halkevlerine 48 milyon 600 bin liradan fazla bir ödeme yapıldığı görülmektedir. Yayınlanan her Halkevi Dergisinin giderlerinin de yer aldığı bu bütçeye rağmen Halkevleri Dergileri parasız olarak vatandaşlara dağıtılmamış, giderlerinin bir bölümün karşılamak için fiyat konmuş, kimi dergiler ilan ve reklam almışlardır.

Taşan da önce 5, sonra 10 kuruş bedelle satılmış, yıllık aboneler yapmış ve reklamlar yayınlamıştır. Alınan ilan ve reklamların bedelleri ile ilgili bir bilgi elde edilememişse de 4, 6 ve 25. sayılar dışındaki sayılara reklam almıştır. Reklamlar arka kapak dışı veya içerisinde yayınlanmış, bazen birden fazla sayfada reklamlara yer verilmiştir. Reklamlar içerisinde Vehbi Cem Aşkun'un eserlerinin yer aldığı edebi eserlerin tanıtımı ve satışına yönelik yirmiden fazla reklam yanında dişçi, kırtasiye, terzi gibi yerli esnaf reklamlarına yer verilmiştir.

Örneğin ilk dokuz sayının her birisinde “Dişçi Kazım Erçelik”in, ilk üç sayıda *Taşan*'ın da basıldığı Utku Basımevi ve sahibi Ali Sargın'ın reklamları bu türdendir. Yine 3. sayıdan itibaren ve fotoğrafı ile birlikte dört sayı yayınlanan “Azmi Terzi”, “Kunduracı Üç Kardeşler”, “Hanefi Baysal Okullar Pazarı” ilçe esnafına ait reklamlar olarak dikkati çekmektedir. Hanefi Baysal Okullar Pazarı reklamı ilk olarak 6. sayıda, sonra 15. sayıdan itibaren 25. sayıya kadar sürekli yer almıştır. Yayınlanan reklamlar içerisinde kuşkusuz en ilginç ikinci sayıdan itibaren reklam sayfasının her iki yanında yukarıdan aşağıya doğru yazılı olarak yedi sayı yayınlanan “Merzifon Şekerpare Şarabı” reklamıdır. Kültür hizmeti veren bir Halkevi dergisinde şarap reklamının yayınlanması o dönemin şartları içerisinde uygun görülebilmektedir.

Derginin misyonuna uygun olarak yeni yayınlanan kitaplara ilişkin reklamların dergide daha ağırlıklı olduğu dikkati çekmektedir. Bu çerçevede ilki 5. sayıda olan Vehbi Cem Aşkun'un kitaplarına ait reklamlar son sayıların tamamında olmak üzere 11 sayıda yer almıştır. Aynı şekilde “Merzifon Şairleri Kitabı” 15. sayıdan itibaren altı sayı, 10 ve 11. sayılarda Kadri Özyalçın'ın eserine ait reklamlar dergideki kültürel içerikli reklamlardır. Ayrıca bir şirketin feshi ve bir adet eşya kayıp ilanı ile adres değişikliği bilgisi derginin reklam sayfasında yayınlanmıştır. Bir bilgi verilmediği için yayınlanan reklamlarla ilgili ne kadar ücret alındığı bilinmemiştir.

Sonuç

Türk Ocaklarının yerine kurulan Halkevleri dönemin Tek Parti ideolojisini halka yaymak ve vatandaşları parti idealleri doğrultusunda yönlendirmek amacına yönelik çalışmalar yapmışlardır. Halkevleri ile gerçekleştirilen çalışmaları daha geniş kitlelere duyuran ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan araçlar kuşkusuz Halkevleri Dergileri olmuştur. İller ve bazı ilçelerde çıkarılan dergiler dönemin şartları gereği zayıf olan yerel basın görevlerini de üstlenmişlerdir.

Ülke sathında kurulan Halkevlerinden birisini de Merzifon Halkevi oluşturmuş, *Taşan* dergisi ise az sayıdaki ilçede yayınlanan Halkevleri Dergileri arasında önemli bir yer tutmuştur. Merzifon imparatorluktan Cumhuriyete geçişte önemini koruyan, etnik yapısı, eğitim ve kültürel konumu, Amasya ve Çorum ile rekabeti ilçeyi farklı kılmıştır. İlçeye atanan öğretmenlerin verdikleri katkılarla Merzifon Halkevi diğerlerine göre daha başarılı olmuş, genel merkez Ankara tarafından takdir edilmiştir.

Toplam 30 sayı olarak yayınlanan *Taşan* ise Tek Parti ideolojisinin halka benimsetilmesi görevini yerine getirmeye çalışırken yöreye ilişkin yayınladığı sağlık,

eğitim, tarih ve kültür içerikli yazılarıyla adından söz ettirmiştir. Öğretmen ağırlıklı ve zengin bir yazar kadrosuna sahip olan dergi düzenle olarak yayınlanabilme başarısını göstermiştir. Çıkarılış amacına uygun bir habercilik politikası ile ve eğitim, kültür ağırlıklı habere sayfalarında yer vermiş, dönemin şartları gereği bir anlamda yerel basın görevini de üstlenmiştir. Haberlerinde Halkevi çalışmaları önemli bir yer tutmuş, bu haberler yapılan çalışmaları günümüze kadar iletilmesini sağlamıştır. Yayınla ilgili ekonomik güçlü çözebilmek için reklam ve ilanlar da yayınlayan *Taşan*, her sayıda bir sayfasını reklam ve ilanlara ayırmış, çok fazla olmasa da şehir esnafına ait reklamlarla birlikte kitap reklamlarına sayfalarında yer vermiştir.

Kaynaklar

- Ahmad, Feroz, (2017). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. Ankara: Kaynak Yayınları.
- Akçuraoğlu, Yusuf, (1928). *Türk Yılı*, İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayını.
- Akşin, Sina, (2018). *Kısa 20. Yüzyıl Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Amasya Maddesi. (1981).
- Arıkan, Zeki, (1999). "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, (6), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, s. 261-281
- Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü (1975) *Birinci Basın Kongresi, 25 Mayıs 1935*, Ankara: Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü.
- Başbuğ, Esra Dicle, (2013). *Resmi İdeoloji Sahnedeki: Kemalist İdeolojinin İnşasında Halkevleri Dönemi Tiyatro Oyunlarının Etkisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baydar, Mustafa, (1968). *Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları*, İstanbul: Menteş Kitabevi.
- Bayram, Sadi, (2012). *Tarihte Merzifon, Amerikan Anatolian Koleji ve Belgeleriyle Ermeni Ayaklanmaları*. Ankara: Önder Matbaacılık Ltd. Şti.
- Berkes, Niyazi (1997). *Unutulan Yıllar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- C.H.F. (1932). *Halkevleri Talimatnamesi*. Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.
- Çeçen, Anıl, (1999). *Atatürk ve Avrasya*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Çeçen, Anıl, (1990). *Halkevleri*, Ankara: Gündoğan Yayınevi.
- Dingeç, E. (2011). *Osmanlı Sarayı'nda Cirit Alayları: Lahanacılar ve Bamyacılar*. *Milli Folklor*, 23, (89), s. 78-86
- Engin, İskender Haki, (1936). "Taşan ve Öncekiler", *Taşan*, 1, 01.06.1936
- Gezgin, Suat, (2007). "Türkiye'de Yerel Basın", Suat Gezgin (Ed.), *Türkiye'de Yerel Basın*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, 177-197.

Giritlioğlu, Fahir, (1965). *Türk Siyasi Hayatında Cumhuriyet Halk Partisinin Mevkii*, Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Goloğlu, M. (1974). *Tek Partili Cumhuriyet (1931-1938)*, Ankara: Goloğlu Yayınları.

Güz, Nurettin, (2008). “Kültür Ocakları Olarak Halkevleri ve Halkevleri Dergileri”, Metin Işık, Ayhan Erdem (Ed.) *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, s. 65-95

Güz, Nurettin, (2008). *Türkiye 'de Basın İktidar İlişkileri*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Güz, Nurettin, (2001). *Halkevleri Dergilerinin Siyasal ve Kültürel Hayatımızdaki Yeri*. Ersin Özarslan (Yay. Haz.), Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu Armağanı, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, s. 83-101.

Güz, Nurettin, (1995). *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevi Dergileri (1932-1950)*, Ankara: Bilge Yapım.

Goloğlu, Mahmut, (1974). *Tek Partili Cumhuriyet (1931-1938)*, Ankara: Goloğlu Yayınları.

İstatistik Umum Müdürlüğü (1944). *Genel Nüfus Sayımı 20 İlkteşrin 1940, Vilâyet Kaza, Nahiye, Köyler İtibariyle Nüfus*, Ankara: Yeni Cezaevi Basımevi.

Kara, Adem, (2006). *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri 1932-1951*, Ankara: 24 Saat Yayıncılık.

Karadağ, Nurhan, (1988). *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951)*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Karpat, H. Kemal, (1970). “Traditionalist Elite Philosophy and the Modern Mass Media”, *Political Madernization in Japan and Turkey*, (Edited by Robert E. Ward and Dankward A. Rustow,) 2 nd Printing, Princeton: Princeton University Pres

Karpat, H. Kemal, (1963). “The People’s Houses in Turkey: Establishment and Growth”, *The Middle East Journal*, (XVII).

Koman, Mesut, (1942). “Halkevlerinin Sene-i Devriyesi Münasebetiyle Konya Halkevi Reisinin Bir Senelik Faaliyete Ait Söylevi”, *Konya*, 42, Konya, Şubat

Maksudyan, Nazan, (2013). “Amerikan Kaynaklarında Merzifon Anadolu Koleji'nin Kısa Tarihçesi”, *Kebikeç*, 36, s. 131-153.

Maksudyan, Nazan, (2008). “Merzifon Anadolu Koleji'nin Kısa Tarihçesi ve Aşçı Boğos Piranyan”, *Aşçının Kitabı: Boğos Piranyan Merzifon Amerikan Koleji Aşçısı 1914*, İstanbul: Aras Yayıncılık, s. 133-178.

Menç, Hüseyin, (2018). *Amasya Basın Tarihi*. Amasya: Amasya Belediyesi Kültür Yayınları.

Mildanoğlu, Zakarya, (2014). *Ermenice Süreli Yayınlar 1794-2000*. İstanbul: Aras Yayıncılık.

Okay, Cüneyd (2019). *Halkevleri Üzerine Kısa Notlar Dergiler-Belgeler*. İstanbul: Doğu Kitabevi.

Okay, Cüneyd, (2014). *Halkevleri İçin Methiyeler: Halkevi Şiirleri*. İstanbul: Doğu Kitabevi.

Okyar, Ali Fethi, (1980). *Üç Devirde Bir Adam*, İstanbul: Tercüman Yayınları.

Ölçekçi, Haluk, (2013). “Türkiye’deki Milliyetçi Fikir Hareketlerinin Dönüşümü (Milliyetçi Basın Üzerine Bir İnceleme)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 17.09.2013

Özdemir, Yavuz ve Aktaş, Elif, (2011). *Halkevleri 1932’den 1951’e*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 45, s. 235-262.

Şimşek, Sefa, (2002). *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

TBMM (1951), *Tutanak Dergisi*, (IX), 6-7 Ağustos.

Toksoy, Nurcan, (2007). *Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*. Ankara: Orion Yayınevi.

Toprak, Zafer, (2013). *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*. İstanbul: Doğan Kitap.

Tunçay, Mete, (1981). *Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931)*, Ankara: Yurt Yayınları.

Ülken, Hilmi Ziya, (1969). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

Ünal, Şinasi, (1996). “Yerel Basın ve Sorunları”, *Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II*, 12, s. 1068-1072.

Üstel, Füsün, (1997). *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Vural, Ali Murat, (1997). *Bir İletişim Kurumu Olarak Yerel Basının Kamuoyu Oluşumu Sürecindeki İşlevi ve Yerel Basın Kamuoyu İlişkileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, Serap Yolcu, (2019). *Cumhuriyet Misyonerleri 1930-1946 Arası Türkiye’de Bir Politik Özne Olarak Gençlik İnşası*. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.

Yust, K. (1995). *Kemalist Anadolu Basını*. N.E. (Çev.), Orhan Koloğlu (Yay. Haz.), Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayını.

Yüksel, Ahmet, (1996). *Merzifon Halkevi ve Taşan Dergisi*. *Kebikeç*, 3, s. 169-188.

Zürcher, Eric Jan, (2015). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.